

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentaria Ac Disputationes In Primam Partem Divi Thomae

Cvm Variis Indicibvs

De Deo Effectore, Creaturarvm Omnivm Tractatvs II. De Opere Sex
Diervm, Ac Tertivs De Anima

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1622

X. De brutorum creatione, quinto & sexto die facta.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93575](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93575)

rios effectus suos, ut dictum est, constituunt autem vicissitudines temporum æstatis, hyemis, &c. & ideo specialiter dicuntur facta, ut sint in tempora. Omitto expositionem dicentium, per tempora intelligi illa, quæ festis, & solemnitatibus deputantur, quia alienam ab hoc loco censeo. Additur verò, & dies, & annos, quos *visi* ate nouimus (inquit August. supra) qui non fierent, nisi motibus syderum. utique proprijs, sicut de diebus supra explicatum est, & de annis constat, quia per proprium Solis motum constituuntur. Omittuntur autem menses, quia sub annis (ut quidam volunt) comprehenduntur. Nam annus in quadam significatione dicitur integra conuersio propria cuiuscunque planetæ, & quia conuersio lunæ vno mense periclitatur, ideo menses sub annis comprehenduntur. Sed hoc non admodum placet, quia illa acceptio anni, mihi est valde incerta, nec in Scriptura eius fundamentum inuenio. Imò Hebræi menses lunares computabant, iuxta conuersionem lunæ, & ex eis lunares annos conficiebant. Vnde facilius dicitur menses fuisse omisso, quia in anno solari ad placitum hominum diuisi sunt, ob quam rationem etiam horæ sunt prætermittæ.

Explicatur
quarto loco
verba, in
dies & an-
nos.

Menses tunc
prætermittit.

9.
Explicatur
5. loco
verba, duo
luminaria
magna, quæ
de sole &
luna præter-
mittuntur.
Sol maximū
astrorum.

Luna quæ
de causa di-
citur sa-
cundum lu-
minare ma-
gnū.

Causa alte-
ra additur.

10.
In planili-
nio ne, an
statu alio
sit luna
creata.
D. Thomas
sententia ex
Beda.
Quid Au-
gustinus de
eade re scri-
psit.

Vltimò inquiri solet hoc loco, quo sensu sol & luna duo magna luminaria dicantur inter ea, quæ fecit Deus, quæ occasione de horum, & aliorum astrorum magnitudine posset hoc loco disputari. Sed hoc Astrologis, & Philosophis relinquimus. Ac breuiter dicimus in re quidem ipsa solem fortasse esse absolute maximum inter astra omnia, ut accurate declarat Pererius tom. 1. in fine quartæ diei, & Conimbricenses 2. lib. de celo, cap. 12. q. 1. art. 3. At verò luna absolute non habet secundum magnitudinis locum, ut est constans apud Philosophos, & ideo solum respectu nostri dicitur secundum luminare magnū, utique formaliter (ut ita dicā) seu in lucendo. Quia per diem neque luna, neque aliæ stellæ lucent, propter Solis eminentiam, in nocte verò luna magis, quàm aliæ stellæ nobis lucet, vel propter maiorem propinquitatē, vel propter maiorem densitatem, & aptitudinem, quam ad lucendum habet. Et ita sentit Basil. homil. 6. in Exaemer. & Chrysost. homil. 7. in Genesice intelligendus est Augustinus lib. 2. de Gen. ad litter. cap. 16. Addi potest, lunam etiam eminere in illis muneribus, ad quæ luminaria hoc die facta esse dicuntur. Nam vel propter maiorem vim illuminandi terram, vel propter alias etiam qualitates sibi connatas maiorem habet influentiam in omnium mistorum generationem, & in corpora humana, quàm ceteri planetæ, præter solem, & ideo inter signa cælestia horum naturalium effectuum, post solem principatum habet. Et ob eandem rationem magis est in tempora, & dies, & annos, quàm reliqui planetæ, utique post solem. Vnde secundum illam etiam menses, & anni à multis nationibus connumerantur, & ad distinguenda tempora in ordine ad plures actiones humanas, præsertim ad opera medicinæ, vel agriculturæ, aut navigationis, augmenta, vel diminutiones lunæ plurimum considerantur. Propter has ergo causas luna dicta est luminare minus, & in secundo gradu post solem collocatur.

Hac denique occasione dubitari hic solet, in quo statu augmenti, vel decrementi luminis luna creata fuerit. Quod attingit D. Thomas dicta q. 70. art. 2. ad 3. vbi probabile censet factam esse plenam, quia illa est perfectio eius dispositio, præsertim ad lucendum in nocte. Quæ fuit sententia Bedæ in Exaemer. & lib. de ratione temporum. Procop. in caput 1. Gen. Damascen. 1. de fide orthod. cap. 7. & Abul. Gen. 1. q. 25. At verò August. lib. 2. Gen. ad litter. cap. 15. probabile censet, factam esse initio sui luminis, quia debuit incipere in principio sui mē-

sis, seu conuersionis suæ secundum motum proprium & respectu nostri. Alioqui non in prima luna, sed in decimaquarta moueri cepisset. Et ad rationem in contrarium virtute responderet, sius primam, siue plenam lunam Deu fecerit, fuisse perfectam. Tandem verò nihil determinat, sed rem indecisam relinquit. Vnde non desuerunt, qui mediam viam tenuerint, dicentes, lunam factam esse in quarta parte sui augmenti, id est, in ea dispositione, quam in septimo die habere solet. Quia tunc oritur supra nostrum horizontem, quando sol occidit, & ita poterat totam noctem illuminare, atque ita statim exequi munus suum per illa verba explicatum, ut præstet nocti, quod facere non potuisset, si in prima luna creata fuisset, & aliunde conuenientius videtur, ut post illud initium non statim descrederet, ut necessarium fuisset, si plena creata esset, sed potius, ut per aliquod dies continue augetur. Sed in hac re liberum est vnicuique, quod voluerit sentire, quia ex Scriptura, vel Patribus nihil habemus, & rationes non multū cogunt.

Superfunt tantum explicanda verba illa, quæ supra cap. 5. num. 14. in hunc locum remissimus, & posuit eas (scilicet stellæ) in firmamento celi. In quibus duæ statim occurrunt difficultates. Prima est supra posita, quia in opere secundi diei nomine firmamenti aërem expoluimus: quomodo ergo nunc potuerunt stellæ in firmamento poni. Sed ad hoc breuiter dicendum est nomine firmamenti intelligi totam expansionem corporum diaphanorum ab octaua sphaera vsq; ad terram: & ita iuxtalectionem Hebraicam proprie vertitur, posuit stellam extensione colorum. Vnde quia firmamentum sic sumptum plura corpora comprehendit, interdum aliquid ei tribuitur ratione vnius partis, interdum verò ratione alterius: & ita in presenti dicuntur stellæ posite in firmamento, quia sunt posite in superiori parte eius, & denotatum est, omnes stellæ esse sub primo mobili. Quæ expositio communiter recepta est, ut videre licet in Lypomano, Cicerano, Perer. & alijs.

Alterā difficultas est circa verba, posuit eas in firmamento, nam videtur significare, prius fuisse firmamentum, & postea Deum stellas in illo posuisse. Respondemus tamen, non esse existimandum, posuisse Deum stellas in celo, tanquam in subiecto proprio, aut tanquam in loco extrinseco, sed tanquam partes in toto, cui vniuntur, & cum quo locum habent. Sicut ergo partes ponuntur in toto non præexistente, sed quando ipsum producit, ita Deus tunc posuit stellas in firmamento, quando cælum illis constans & compositum creauit, & ita in principio sui operis illas posuit. Hoc autem quarto die, vel illud per capitulationem repetitur, ut aliquid addatur, vel dicuntur hodie stellæ posite in firmamento, non simpliciter, sed ut luceant super terram. Nam antea super aquas lucebant hoc autem die, cum iam terra esset aquis discooperata, super illam coeperunt lucere, non vnicuique, sed determinato modo, & cum certa varietate, & influentia, ut explicatum est.

CAPVT X.

De animalium ratione carentium productione quinto, & sexto die facta.

IN quinto die duo ab auctore nature facta narrantur, scilicet, pisces maris, & volatilia cæli, id est, aeris. Verba sunt: Producat aqua reptile anime viuens, & volatile super terram sub firmamento cæli, &c. In sexto item die prius brutorum creatio refertur his verbis: Dixit quoque Deus, producat terra animam viuentem in genere suo, iumenta, & reptilia, & bestias terræ secundum

secundum species suas, factumque sit, & postea hominis creatio describitur, quæ propter suam dignitatem specialem disputationem postulat, & ideo illam in sequentem librum reservamus. At vero de cæteris animantibus, quia secundum quandam proportionem, communem doctrinam habent, hic dicemus. Quod breuiter expediri poterit ferè applicando ea, quæ de vegetabilibus dicta sunt, & in fine graue quoddam dubium explicando.

Primo ergo nobis certum sit, hæc animantia non in virtute tantum, aut in semine, sed actu, & in seipsum facta fuisse his diebus, in quibus facta narrantur. Quamquam Augustinus libr. 3. Gen. ad liter. cap. 5. in sua perflens sententia, contrarium sentire videatur. Et probatur primò ex proprietate verborum, eorumque vniuersitate. *Qui dixit, Deus, factum est.* Quæ in rigore eius rei, quæ fieri dicitur, actualem productionem significant, & ita in alijs diebus explicata sunt. Secundo ex ipsorum animantium perfectorum natura, quia tota species non potest incipere per naturalem generationem, quia vnumquodque indiuiduum ab alio simili procreatur: & ideo necessario sistendum est in aliquo primo indiuiduo ab alio simili non genito. Neque illud primum ex solo semine generari potuit, quia neque illud semen naturaliter fieri potest, nisi ab animali decedens, neque etiam conservari potest, vel ad factum formandum perducere, nisi in vtero alicuius animalis generantis. Neque etiam talium animantium species, seu primæ earum indiuidua per solas causas vniuersales, solem nimirum, & astra introduci in orbem poterunt, vt etiam in Philosophia contra Auicennam, & alios antiquos Philosophos demonstratur. Ergo necessarium fuit, primæ indiuidua horum animantium immediatè ab auctore naturæ fieri: ergo his diebus facta sunt actu, & in seipsis, nam post hos dies nihil hoc modo Deus procreauit, *regit autem desuper ab omni opere, quod patrat.* Tertio idem probari potest ex illa benedictione quinto die data: *Crescite, & multiplicamini,* nam vim generandi indicant, quæ non nisi rei iam actu productæ conferuntur, vt in capite septimo ponderatum est. Vbi etiam ex creatione hominis hoc confirmamus: neque in hoc noua difficultas occurrat.

Dico secundo, quamuis productio istorum animalium, interdum creatio dicatur, nihilominus non fuit ex nihilo, sed ex præiacente materia, modo tamen proprio auctoris naturæ. Hæc assertio etiam est certa & communis: & prima quidem pars eius constat ex cap. 1. Genes. illis verbis: *creauitque Deus cæle grandia, & omnem animam viuentem,* &c. & ex alijs communibus locis Scripturæ. Secunda vero pars in illis verbis continetur, *producat aqua, producat terra.* Circa quæ verba occurrebant quæstio, an aqua, & terra in hac productione efficientiam habuerint. Veruntamen quod in simili dubio de vegetabilibus diximus, ad cætera viuentia applicandum est, nam Scriptura eodem modo de illis loquitur. Vnde Caietanus sicut in plantis, ita in animalibus docet, efficienter ab aqua vel terra producta esse propter vim verbi, *producat.* Nos tamen dicimus, verbum illud in omnibus significare causalitatem elemento accommodatam ac proximè ex verbis illis optimè probari causalitatem materiale: efficientem vero, nec probari, nec cum ratione posse subsistere, propter superius dicta.

Sic igitur probata relinquitur secunda pars assertionis, nam omnia hæc animalia facta sunt ex præiacente materia, aqua nimirum, vel terra. Ergo non sunt facta per rigorosam creationem, nimirum ex nihilo. Occurrebat autem dubium, vtrum aliqua ex his animalibus facta sint ex aëre, *Suarez de opere sex dierum.*

sed illud in fine c. a. n. 13. tractandum relinquimus. Vltima denique pars assertionis in superioribus satis declarata est in plantis, & in præfati eandem rationem habet. Intelligitur enim de productione quoad præuiam alterationem, & organizationem nam hæc non est facta modo ordinario, & communi, nec per moras, quibus naturaliter fieri solet, sed subito, vel mora breuissima, & sine effectiua cooperatione causarum secundarum diuina virtute facta est, & ob eam rem creatio appellatur lato modo, vt & ab ordinaria generatione distinguitur, & vt denotetur fuisse quendam modum productionis auctoris naturæ proprium. Nihilominus tamen substantialis generatio talium viuentium, quæ in instanti facta est, eiusdem speciei fuit, cum simili generatione ordinario modo facta. Nam in se verè productio est per veram educationem de potentia materiæ; prius natura vltimatè dispositæ ad talem formam, diuersitas autem in præuiò modo dispositionis essentialis, seu substantiam mutationis substantialis, quæ in momento fit, non variat, cum de eius essentia non sit. Tandem rectè hinc colligi potest, omnes formas, seu animas istorum animantium quantumuis perfectorum citra hominem ex potentia materiæ educas esse, id enim significant illa verba, *producat aqua, producat terra:* quæ statim distribuantur ad omnes species per illa verba, *animas, reptilia, & bestias terra.* quod rectè notauit Caietan. & Perer. consentit.

Tertio dicendum est, hæc animalia omnia his diebus producta esse, in perfecto itatu in singulis indiuiduis, seu speciebus suis, iuxta vniuersumque naturam. Hæc assertio communis est: & fundatur in illo principio, quod opera Dei perfecta sunt. Et intelligenda est, ac explicanda eo modo, quo similem de plantis posuimus. Itaque fuerunt omnia creata integra, & omnibus suis membris perfecta, item in quantitate & magnitudine corporis, ad quam solent huiusmodi animalia in termino augmenti peruenire. Non oportet autem, vt omnia fuerint æqualis magnitudinis, etiam indiuidua eiusdem speciei, nam de distinctis res est manifesta. De prioribus vero licet potuerit Deus ea producere æqualia, vel æquè fortia, aut æquè pulchra, non videtur necessarium, nam vniuersi pulchritudo varietatem aliquam requirit. Quærit autem hic potest, quot indiuidua creauerit Deus in vnaquaque specie in quo non est dubium quin ad minimum, bina facta fuerint, sed est dubium, an fuerint plura. Quod ex alia interrogatione potest pendere, scilicet, an Deus produxerit hæc animalia tantum in vno loco terra, vel per totum orbem. Nam pro vno loco, id est, pro vno regno, vel alio simili bina sufficere potuerunt: pro diuersis autem plura necessaria erant, vt per se clarum est. Et quamuis res incerta sit, hæc posterior pars verisimilior videtur. Sicut de plantis diximus, nam ferè est eadem ratio. Semper tamen incognitum nobis est, quot indiuidua simul produxerit Deus in vniuerso orbe in singulis speciebus horum animalium: hoc ergo relinquendum est diuinæ sapientiæ, cuius consilio, & arbitrio hæc multiplicatio, & distributio facta est. Veruntamen sicut de plantis diximus, ita hic considerari potest ex animalibus quædam melius, seu commodius in quibusdam regionibus, quam in alijs procreari, & intra eandem etiam speciem, quædam esse maiora, vel fortiora: vel alijs huiusmodi qualitatibus affecta in vna regione, quam in alia. Ad hunc ergo modum verisimile est, diuinam sapientiam, proportionem, & varietatem in hac animalium productione obseruasse.

Ex quo etiam intelligi potest, produxisse Deum omnia hæc animalia cum virtute generandi sibi omnia & similia

Probatio
terra, seu
potius de-
claratio.

5.
Assertio 3.
Fundatur. &
conclusionem.

Quot indi-
uidua in
qualibet spe-
cie D.
creauit, &
in qua per-
sistens.

6.
Cum vi &c.

merandi sue-
re producta.

similia in generibus, seu speciebus suis. Probat, quia hæc potestas pertinet ad naturalem perfectionem individui, & ad conseruationem speciei necessaria est. Deinde probatur ex illa benedictione, *crecite, & multiplicamini*. Per illam enim benedictionem, nihil aliud significatur, quam virtus, data his viucentibus ad multiplicanda indiuidua, & conseruandam speciem, per multiplicatas generationes. Nec refert, quod animantibus terrestribus, præter hominem, non legatur data huiusmodi benedictio, quia cum data fuit piscibus, & volatilibus virtute, cæteris etiã brutis data censetur, cum eadem ratio, & necessitas in eis inueniatur. Quamquam postea in hominibus repetita sit, post eorū creationem, ad denotandam singularem hominis excellentiam, & propter alias rationes, quæ videri possunt in August. lib. 3. Gen. ad lit. cap. 13. & Beda in Exaem. & alijs expositioribus in Gen.

7.
Assertio 4.

Vnde ostendatur.

Naturalia,

volatilia,

res tria in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

Simul

in-

quæ per-

fectionis.

creantur: & priora negat fuisse tunc creata, quia nondum erant mortuorum corpora: de alijs vero affirmat, quia suo modo pertinent ad decorem vniuersi. Sequiturque hoc D. Thomas 1. p. q. 72. ad 5. Sed perfectio distinctio non videtur necessaria: tunc quia non magis hæc, quam illa ad decorem vniuersi pertinent: tum etiam, quia si aliqua facta sunt his diebus, per omnipotentiam Dei facta sunt non expectata putrefactione materiae, prout secundum ordinem naturalem causarum secundarum fieri solet. Vnde sine animalibus mortuis potuissent à Deo fieri imperfecta animalia, quæ nunc ex corporibus mortuorum generantur.

Probabilius ergo censo huiusmodi imperfecta animalia non esse facta à Deo immediate, & in actu his diebus, saltem per se loquendo. Probatur ex dictis in simili de herbis, nam est eadem ratio, nimirum quod huiusmodi imperfecta viuientia non sint veluti per se requisiti ad perfectionem vniuersi, sed quasi per accidens ex concursu variarum causarum sequantur. Item quia sicut in speciebus perfectis non fuit necessarium, omnia individua immediate fieri ab auctore naturæ, sed tantum prima, in quibus cætera potentia continentur: ita in his imperfectis necessarium non fuit prima individua immediate à Deo produci, quia in alijs causis sufficienter continebantur in potentia, & per illarum actionem, & non per propriam successione vnius ab alio erant propaganda. Item quia alias dicendum esset, in omnibus speciebus, quantumuis imperfectis, aliqua individua in principio fuisse facta, quia non est maior ratio de quibusdam, quam de alijs. Consequens autem est incredibile: alias etiam pulces, & similia animalia homini infesta in illo principio creationis actu fuissent, quod certe probabile non est. Atque hanc partem sequuntur Pereyra, & Torniel in sexto die. Dixi autem per se loquendo, id est, speiando talium rerum naturam secundum seipsam. Nam ex his animalibus imperfectis quadam solent deservire in cibum animalium perfectorum, vel pulces maiores ex minimis aluntur: & similiter passer, vermicula terræ habent in cibum. Quia igitur in principio creauit Deus omnes species perfectas animalium, etiam eorum, quæ carnibus, & piscibus aluntur: ideo si propter huiusmodi vsum necessaria tunc fuerunt aliqua animalia imperfecta, simul cum cæteris perfectis producta esse, credibile est, quia hoc titulo specialis causa, seu necessitas in eis inuenitur.

Solet etiam hic dubitari de quibusdam animalibus, quæ ex coniunctione maris, & femine diuersarum specierum generantur, ideo quod præter naturam, & per generationem quasi adulterinam nasci videntur, vt mulus, leopardus, lynx, & similia, solet (inquam) dubitari, an fuerint à principio in actu creata, vel solum in potentia. Et ratio dubitandi esse potest, quia hæc animalia in se spectata perfecta sunt, & multum vitia: ac subinde videntur per se ad perfectionem vniuersi spectantia: ergo debuissent simul cum alijs fieri ab auctore naturæ. Nihilominus contrarium censo esse probabilius, quod tenet Rupertus Abbas li. 1. in Genes. cap. 57. & sequuntur Ystella, & Torniel in Genes. Ratio vero est, quia huiusmodi species animalium sufficienter continebantur potentia: liter in illis individuis diuersarum specierum, ex quorum commistione generantur: & ideo non fuit necessarium aliqua eorum individua ab auctore naturæ immediate produci. Nam Deus ea tantum immediate produxit, quæ non nisi per ipsius actionem in rerum natura introduci poterant quoad species suas, nam cætera, quæ per causas secundas produci poterant, conuenientius fuit per illas fieri, & hoc ipsum magis ad perfectionem vniuersi.

Sunt de opere sex dierum.

niuersi pertinet. Accedit, quod huiusmodi generationes non sunt sine interuentu alicuius industriae humanæ, vt ex Leuitico 19. sumi potest, addita doctrina D. Thomæ 1. 2. q. 102. a. 6. ad 8. Constat autem, non fecisse Deus omnes species rerum, quæ interueniente industria humana ex varijs commistionibus rerum diuersarum specierum discursu temporum ortæ sunt. Idem ergo est dicendum de ijs animalibus, quæ ex prædictis commistionibus generantur.

Supereff dubium superius num. 4. in hunc locum remissum, ex qua materia volatilia facta sint. Nam in hoc magna est controuersia propter varia Scripturæ testimonia. Vnde tres de hac re inuenio sententias. Prima est, volatilia ex terra fuisse producta. Ita tenent Caiet. & Catherinus in Genes. & Hieronym. V. Vielmus lect. 22. in Exaem. quos Pererius in opere quintæ diei sequitur. Fundatur in verbis Moysis Gen. 2. *Formatu igitur Dominus Deus de humo cuncta animalibus terræ, & vniuersis volatilibus calis adduxit ea ad Adam.* Nam in illis aequaliter dicit Moyses, animalia terrestria, & volatilia ex humo, id est, terra fuisse formata. Et ratione confirmari potest, quia aues ex terra nutriuntur, & in ea principaliter habitant, & viuunt: ergo signum est, de terra esse formatas.

Secunda opinio est, volatilia producta esse ex aqua, sicut pisces. Ita sentiunt super Genes. Basil. Ambrosius, & Chrysost. & D. Hieron. Epist. 83. ad Oceanum, vbi sic ait: *Primum de aquis, quod riuus, egreditur & penitus, fideles de terra ad calum leuat.* Et facit Augustinus 13. Gen. ad lit. c. 7. & 8. Et Ambrosius in hymno, quem canit Ecclesia feria 5. ad vesper. *Ac dixit:*

*Magna Deus potentia,
Qui ex aquis ortum gentis
Partim remittit gurgiti,
Partim leuat in aera.*

Fundamentum est, quia Gen. 1. dixit Deus, *Producant aqua reptile anima viuientia, & volatile super terram sub firmamento cali.* Vbi expresse vtrorumque animalium productio aquis tribuitur, vtq; in suo genere materialis causæ, vt supra declarauimus. Respondent, verbum *producat*, non esse construendum cum vtraque parte copulatiuæ propositionis, sed tantum cum prima: in secunda verò subintelligendum esse verbum *volens*, vel aliud simile: nam in Hebræa, & in Chaldaica Paraphrasi illud verbum additur. Nos vero vulgatam lectionem præterimus. Et perfectio præter vulgatæ auctoritatem, sensus est planior. Quia non est verisimile non fuisse expresse narratam productionem volatiliū, & materiam, ex qua facta sunt, sicut de alijs duobus generibus animalium factum est. Cur enim diceret Deus, vt aues volarent, quas nondum dixerat, vt fierent? Ergo verisimilius est, verbum *producat*, vtramque partem comprehendere.

Sed obijciunt, quia non potest congruè exponi id, quod adiungitur, *super terram*, nisi subintelligatur verbum *volens*. Nam quomodo aquæ, quæ inferiores sunt terra, possent producere aues super terram? Sed hæc obiectio non habebit locum, si dicamus, volatilia esse facta ex aquis, quæ sunt super terram, de quo statim dicam. Veruntamen responderi etiam potest, licet facta sint ex aquis terrestribus volatilia, rectè additum esse, *super terram*, ad distinguendas aues à piscibus, qui reptant super aquam, & quasi in aquis volant (vt aliqui notant) nam quendam modum pennarum habent. Vnde illud *super terram*, est quasi additum quoddam, determinans, & declarans proprietatem volatiliū. Quod magis explicarunt Septuaginta, dicentes: *Producant aqua reptilia animarum viuientium & volatilia volantia super terram.* Et hoc magis significauit Paraphrasis Chaldaica, dicens: *Producant*

13.
Ex qua materia sint producta aues.

1. Sententia.
Fundamentum ex Scriptura.

Confirmatio ratione.

14.
2. Sententia.

Fundamentum ex Scriptura.

Quorundam euasio.

Destruitur.

15.
Replicatio: quæ tamen & inferiores sunt terra, possent producere aues super terram.

Aque

aque reptile anima uiuentium, & aem, qua uolet super terram. Ex quibus manifestum est, illud nomen & volatile, in nostra vulgata non esse nominatiui casus, sed accusatiui: ideoq; nullo modo subintelligi, ac suppleri posset uerbum uolet. Quod confirmatur ex uerbis paulo post subiunctis, & aues multiplicentur super terram, ubi non dicit, uolent, sed multiplicentur, quod substantialem productionem significat. Ergo similiter in prioribus uerbis preceperat Deus, ut uolatilia producerentur super terram: ergo ex aquis producta sunt.

16.
Ad fundam.
positum n.
13 respondet
Aug. dupli-
citer.

Neque contra hanc sententiam obstant uerba inducta ex c. 2. tum quia illa particula ex humo, potest constitui cum solis animantibus terræ, de quibus fit mentio in prima parte periodi, & non cum uolatilibus de quibus in posteriori parte mentio fit. Ita respondet Aug. l. 9. Gen. c. 1. Eritq; facillima expositio si in 2. pillius propositionis repetitum subintelligatur uerbum formatu, isto modo, formatu de humo cunctis animantibus terræ, & formatu etiam uolatilibus adduxit ea, &c. Sed August. præter ea aliam adhibet responsionem, scilicet, ibi sub nomine terræ etiam aquam esse comprehensam. Et utraque responsio satis probabilis est. Posset etiam dici, remotione & quasi radicaliter etiam uolatilia facta esse de terra, quia qualitates terræ prædominanter habent, & breuitatis causa terrestria, & uolatilia dicta esse de humo formata, licet non eodem modo ex terra genita sint, quia proximè tantum terrestria, uolatilia uero remotè modo nunc explicato, licet ex aquis proximè.

Alia respon-
sio auctoris.

17.
3. Sententia
magis proba-
ta Aug. Beda.
Rup. Eu-
cherio, D.
Thom.

Eius uisus.

Exponitur
tamen hac
sententia ne
reprehensio-
nem.

At uera est tertia sententia dicere, uolatilia facta esse ex aere. Hanc magis probat Aug. l. 3. Gen. ad lit. c. 3. & latius in Imperf. c. 14. & sequitur Beda in Exaem. & Rup. l. 1. in Gen. c. 50. & Euch. qui his uerbis illam explicat: Uolatilia ab aquis producta scribuntur, quia aer, in quo uolitant, sapientib. cum aquis deputatur qui a, uarum humida ex halatione pinguescit, ut uolatus animalium sustinere possit. Et eodem modo tenuit hanc sententiam D. Thom. q. 71. ad 3. Et potest suaderi, quia aues magis de elemento aeris participare uidentur, nam in aere uolat, & quoad fieri potest in illo degit. Sed hac sententia ita accipienda est, ut non sit contraria secundæ, sed eam magis explicet. Nam cum scriptura dicat, uolatilia facta esse ex aquis, hoc simpliciter negari non potest: unde neq; ita potest affirmari facta esse ex aere, ut aqua excludatur. Præsertim quia solus aer propter suam raritatem, & leuitatem non potest esse apta materia, ex qua proximè generantur aues, & ideo oportet, ut vel in substantiam aquæ transferatur, vel certe ut materiam aqueam in se habeat, ut possint ex illo aues generari. Sic ergo absolute dicendum est, uolatilia ex aquis fuisse producta, tamen quæ aquæ partim sunt in terra sub propria, & sensibili dispositione aquæ liquida, & fluida; partim sunt eleuata à terra in nubibus, & vaporibus: ideo rectè dici potest, pisces esse factos ex aquis priori modo spectatis, aues uero ex leuioribus seu altioribus aquis: & quia inter aues quedam sunt magis aqueæ, ut sic dicam, quia in ipsis aquis frequenter degunt, & super paludes, vel stagna libenter uolitant, credibile est, has esse factas vel ex aquis terrestribus, vel ex vaporibus illis uicinioribus: alias uero, quæ subtilioris sunt naturæ, & altius uolitant & in arboribus, vel in alijs locis excellentioribus habitant, ex subtilioribus aquis magis à terra, & eius aquis eleuatis, creatas fuisse.

18.
Ex elemento
ignis nulla
animalia
producta.

Ultimo mouent aliqui questionem, cur ex elemento ignis nulla animalia producta sint. Sed ratio est in promptu, quia ignis non poterat esse apta materia proxima uiuentium, neq; locus, in quo naturaliter uiuerent propter nimiam ignis caliditatem, & actiuitatem. Nam quod de salamandra refert Arist. l. 5. de hist. anim. c. 19. quod in igne diu

uiuat, refellitur à Galeno l. 3. de temperam. & alijs, quos Pereira refert in opere sexti diei, & l. 3. in Dan. ad illa uerba, Angelus à Domini, &c. Unde non minus incertum censeo, quod ibidem refert Arist. de partibus animalibus, quæ in ararijs fornacibus in medio igne ex quodam concremato lapide in Cypro generantur: nulla n. ut arbitror, experientia id satis demonstratum est: neq; etiam est satis rationi consentaneum, nec doctrinæ eiusdem Arist. l. 4. Meteororum, c. 1. & libr. 2. de Generat. cap. 3. Verumtamen, quamuis daremus dicta animalia in igne generari, illa essent imperfectissima, & his similia, quæ in alijs elementis per accidens, & ex putrefactione fiunt, ideoque ad primam rerum productionem non pertinuerunt.

CAPVT XI.

Quomodo Deus opus suum de septimo compleuit, & ab illo cessauerit, eundemque diem benedixit.

TRia in hoc cap. breuiter explicanda sunt, quæ in titulo sufficienter indicantur. Primum est, quomodo dicatur Deus opus suum die septimo compleuisse, ita enim Gen. 2. in principio legimus: Igitur perfecti sunt celi, & terra, & omnis uisus erat completus. Deus die septimo opus suum, quod fecerat. Ratio autem dubitandi est, quia tunc dicitur compleri opus, quando illi ultima manus imponitur, quod sine additione alicuius operis non fit: ergo si Deus compleuit suum opus in die septimo, aliquid ei addidit in illo die, aliquid nouum in illo operando. Consequens autem falsum est: ergo non rectè dicitur Deus compleuisse opus suum in die septimo. Propter hoc fortasse Cather. in Gen. Galen. dixit aliquid peculiare creasse Deum in die septimo, ratione cuius dicitur opus suum in eo compleuisse. Illud autem opus, dicit hic auctor, fuisse creationem Eux. Et certè Hieronym. ita uidetur intellexisse uerbum compleuit, nam in quæstionibus Hebraicis sic argumentatur contra Iudæos: Archauius igitur Iudæos, qui de otio sabbati gloriastur, quod iam tunc in principio sabbatum dissolutum sit, dum Deus operatur in sabbato complens opera suam, & benedicens ipsi dicit, quia in illo uersa complerunt.

Nihilominus sententia hac falsa est, nam Deus ita perfecit uniuersum intra sex dies, ut in septimo nullum opus ad complementum illius efficeret. Hoc censeo uerum ex communi sententia Patrum, & consensu Ecclesiæ in Scriptura fundato: Præsertim nam in ea sepe dicitur, Deum sex diebus fecisse omnia, quæ in mundo sunt, & septimo die ab operibus vacasse, ut patet Exod. 20. & 31. & sumitur etiam ex illo ad Hebræos 4. Relinquitur sabbatum populo Dei, qui enim ingressus est in requiem eius, etiam tunc requieuit ab operibus suis, sicut à suis Deus. Idem conuincitur ex eodem loco Genes. 2. nam statim post dicitur, opera sex dierum dicitur, perfecti sunt celi, & terra, & omnis uisus erat completus: ergo opus ad perfectionem, vel ornatum mundi pertinet in diem septimum reueruatum est. Item additur, compleuisse Deum opus suum, quod fecerat. Ergo non compleuit illud, aliquid ei addendo, sed ab omni opere quiescendo. Deniq; nullum opus designari potest, quod Deus ut auctor naturæ in hoc die fecerit. Nam quod de Eux creatione dicitur, vel non ita est, ut in l. seq. latius ostendemus, vel si post sextum diem dicatur Eux creata, dicendum est consequenter creatione eius ad uniuersæ pfectionem, & consummationem non pertinuisse, ut in cap. 4. libr. seq. uidebimus. Ac deniq; confirmari hoc potest ex uerbis illis Gen. 1. Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant ualde bona, nam illa particula ualde, propter perfectionem, & consummationem, quæ uniuersum iam habebat, addita est, ut omnes Patres expendant.

Propter